СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Д. – *Довженко О. П.* Вибрані твори / [Упоряд. і авт. вступ. ст. К. Т. Кутковець]. – Л. : Каменяр, 1980. – С. 43 – 150.

A. V. COLHAN, H. A. ARTEMOVA

THEMATIC ORGANIZATION OF MILITARY TERMINOLOGY
(THE FILM "THE TALE OF ARDENT YEARS" BY O. DOVZENKO)

This article continues the series of author's publications devoted to the study the features of functioning of military terminology in the works of Ukrainian writers. Exploration aimed to studying of communications system of lexical terminology units of military affairs in the story by O. Dovzhenko "Tale of ardent years", including differentiation into thematic groups.

K e y w o r d s : military terminology, thematic group, system connections.

УДК [811.161.2=001.4]:115.194

І. А. КОЛЕСНІКОВА
(Київ, Україна)

ТЕРМІН ЯК ФУТЛЯР НАУКОВОГО ЗНАННЯ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена когнітивним ознакам наукового терміна, параметрам його як футляра для знання у сучасному глобалізованому світі, а також тенденціям розвитку термінології. Сучасне термінознавство потрактовано не тільки як суто лінгвістична дисципліна, оскільки термін у комунікації є не лише акумулятором новітньої інформації, а й презентантом іміджу як національної наукової спільноти, так і країни в цілому.

К л ю ч о в і с л о в а : термін, когнітивне термінознавство, сучасна термінологія, терміни-запозичення.

Традиційно науку визначають як сферу інтелектуальної діяльності людини для вироблення і теоретичної систематизації знань, що у своїй сукупності складають наукову картину світу. Відповідно до цього знання – це адекватне віддзеркалення зовнішнього і внутрішнього світу у свідомості людини у формі уявлень, понять, думок та теорій [6]. Термін же, своєю чергою, – резервуар для інформації з чітко визначеним обсягом (дефініцією). Проте термін можна інтерпретувати і як аплікаанта наукових знань, першу цеглинку, від якої бере початок траєкторія досліджень, обумовлених саме цим вектором думки вченого. Він є вихідною точкою для подальшого руху. Таким чином, саме термін стає

І. А. КОЛЕСНІКОВА, 2017

тим каталізатором, що стимулює розвиток наукового пошуку, з одного боку, а з другого – демонструє рівень динаміки наукових досягнень певної країни, оскільки він є тим пазлом, з яких і складається її інтелектуальний фонд.

Когнітивний аспект динаміки терміна / термінології полягає в тому, що рівень її досконалості залежить від наукових результатів у тій чи тій сфері діяльності людини, тому що спеціальні знання реконструюються в лінгвальній одиниці. Важливо з'ясувати, чи існує кореляція між рівнем успішності галузі та сформованості її термінології. Ось чому найактуальнішими є лінгвістичні напрацювання, спрямовані на проблеми універсальності / специфічності когнітивних механізмів у термінології, впливу на них ментальних та етнокультурних компонентів, на що й звертають увагу дослідники [1; 2; 3; 4].

Таким чином, сучасне термінознавство не є суто лінгвістичною дисципліною або не обмежується лише нею. Це продукт, що констатує стан розвитку не тільки науки, а й виробництва, бізнесу, тобто є мозаїчною скарбницею загальних як матеріальних, так і інтелектуальних основ кожної нації. Саме термінологічні розвідки регламентують вихід національної спільноти в авангард сучасної науки, представленої теоретичними, емпіричними, раціонально-логічними, а також перцептивними знаннями [6].

Крім того, не можна не зважити на бізнесовий потенціал терміна як носія інформації, що так само є товаром, реалізованим на світовому ринку, як і будь-який інший продукт. Він є віртуальним "нулем", від якого прогнозується економічне та наукове співробітництво, сходинкою для отримання інвестицій. У тріаді термін-винахід-винахідник останній набуває функцій сучасного "пророка" і стає обличчям не тільки наукової школи, а й країни (Стів Джобс, Apple). Отже, немає виробництва – немає практики втілення наукових результатів – немає термінів, що їх номінують.

Українська економіка є білою копією європейських чи американської економіки, тому є сумішшю західних та інших підходів. Спостерігаємо калейдоскопічність галузевих термінів, що належать до різних шкіл і, відповідно, мають різну основу. При цьому нівелюється і роль української мови як популяризатора національної науки.

Те саме відбувається й у сфері освіти, де констатуємо мавпування західної системи, формальні ознаки її і на рівні терміна (модуль, компетентність – відомі давно під іншими назвами), унаслідок чого вимиваються фундаментальні знання, підмінені пишними неолексемами. Перекреслення важливих для науки фактів, розповсюдження через Інтернет фейкової інформації та модних проектів, не перевірених емпірично, руйнує систему класичних знань або усталених концепцій, без поваги до яких динамічний розвиток думки не є можливим. Це не означає стагнацію чи муміювання класики, проте переназивання відомих речей ще не є науковою роботою.

У зв'язку із цим виникають проблеми, що потребують активного вивчення, зокрема:

– визначити сфери людської діяльності, що послуговуються найбільшою кількістю чужомовних термінів та з'ясувати, як розвиток національної термінології корелює з розвитком конкретних галузей знань. Якщо цих запозичень багато, це може призвести до того, що науковці будуть підсвідомо працювати у форматі іншої мови (а з нею – і ментальності), не розвиваючи свою. Відомо,

що наукова термінологія є найдинамічнішим шаром лексики, тому його варто активізувати, щоб підняти й рівень "осучаснення" носіїв мови;

– дослідити, чи відсутність або незначна кількість власне українських термінів у певній галузі свідчить про занепад науки чи ні, оскільки й досі не існує орієнтирів, "маячків", які б підказали, у який бік рухатись у пошуках істини. Для вирішення цієї проблеми недостатньо зусиль лише лінгвістів, вона потребує втручання всього суспільства, тому що наука – це той "свіжий вітер", без якого поступальний рух неможливий. Експортування наукового продукту є засобом популяризації національної мови, укріплення її статусу як державної, формування наукопозитивного іміджу країни. На перше місце виходить і необхідність розвитку національної термінологічної лексикографії, оскільки за перекладу терміна – презентанта нового відкриття – будь-якою світовою мовою, зокрема англійською, ми втрачаємо глобальні гранти / привілеї на право винаходу. Тому, можливо, не завжди треба ігнорувати національний компонент на користь його "впізнаваності" в різномовних наукових спільнотах; чи залежить кількість національних термінів від обсягу наукових знань, відкриттів, зроблених представниками певної країни;

– кваліфікувати, чи реалізується боротьба наукових шкіл через боротьбу національних мов як універсальних засобів неймінгу та зберігання світових знань. У цьому плані цікавою стає проблема глобалізаційної функції сучасної англійської мови, а також вивчення статусу грецької та новогрецької мов як графолізаторів сучасних знань, кореляції між внеском українських дослідників у сфері ІТ-технологій та обсягом термінів-українізмів у ній;

– розглянути термін як один із мікроформатів збереження інформації, роль епонімів у розповсюдженні досягнень національної науки, до яких можна запропонувати інтернаціональні відповідники. Варто перейняти позитивний досвід арабомовних країн, Китаю, Франції тощо, оскільки будь-яке слово – це елемент світової комунікації. Крім того, епоніми є джерелом інформативно важливих алюзій, що суттєво впливають на формування позитивного ставлення як до українськомовної наукової спільноти, так і до країни взагалі;

– дослідити розподіл сфер дії світових мов у науковій комунікації, визначити, які чинники сприяють вибору тієї чи тієї мови як фіксатора наукових ідей (наприклад, чому так мало китайських запозичень у науковій термінології, чому пріоритет у доборі фармацевтичних термінів, що номінують досягнення індійських фахівців, належить англійській мові тощо);

– виявити еволюцію значень класичних префіксоїдів та інших інформативно наповнених морфем, а також особливості їх функціонування в сучасних умовах, зокрема звернути увагу на їхню семантичну спеціалізацію, на те, наскільки консервативно використовують класичні морфеми в сучасних мовах, чи не є вони причинами когнітивного дисонансу;

– проаналізувати креолізовані терміни, виявити в них частку національної наукової "крові". Можливо, це стане одним зі шляхів збереження національного наукового статусу термінознавства та престижу держави;

– звернути увагу на проблему захисту авторського права наукових шкіл і права на функціонування терміна на глобальному рівні. Під час перекладу власних термінів ми надаємо їм товарного вигляду за умови спрощення лінгвального футляра, чи завжди це є виправданим. Так, у юридичній сфері й досі

спостерігаємо переклад російських знаків українською за розбіжності правових систем цих країн;

– дослідити термін як продукт неонеймінгу, коли за умов "прирощення" нового знання відбувається коригування лінгвальних одиниць за таким вектором: дискурс – текст, тобто термін є презентантом стану розвитку науки, його матеріалізацією.

Отже, когнітивне термінознавство – це перспективний лінгвістичний напрям, розроблення якого дозволить знайти відповіді на багато складних питань, що стоять перед більшістю мов та сучасним термінознавством.

1. *Голованова Е. И.* Базовые когнитивные понятия и развитие терминологии // Вестник Удмуртского ун-та. Серия "История и филология". – 2010. – Вып. 2. – С. 85 – 91.
2. *Голованова Е. И.* Введение в когнитивное терминоведение / Е. И. Голованова. – М. : ФЛИНТА, НАУКА, 2011. – 136 с.
3. *Гринев С. В.* Когнитивное терминоведение // Научно-техническая терминология. – М., 2002. – Вып. 1. – С. 11 – 15.
4. *Іващенко В. Л.* Когнітивне термінознавство: перспективи розвитку // Термінологічний вісник: зб. наук. праць. – К. : УМ НАНУ, 2011. – Вип. 1. – С. 47 – 54.
5. *Колеснікова І. А.* Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. … д-ра філол. наук : 10.02.15. – К., 2009. – 33 с.
6. Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук (голова). – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

I. A. Kolesnikova

TERM AS KNOWLEDGE CASE IN MODERN GLOBAL WORLD: SOME TENDENCIES OF DEVELOPMENT

The article is appointed to the cognitive features of the scientific term, to its parameters as a knowledge case in modern global world, what is more to the tendencies of the development of the terminology. The modern terminology is treated not only as purely linguistic discipline, as term in the communication is not only as a accumulator of the up-to-date information as well as an image representative both national scientific communication and the country in general.

K e y w o r d s : term, cognitive terminology, current problems of terminology, borrowed terms.